

مجموعه کتاب‌های منطقه گرای نو - ۱

جهان گرایی و منطقه گرایی نو

گردآوری و ویرایش:

بیورو منطقه گرایی و توسعه دانشگاه یوتبوری
آندراش ایندای، مدیر کل مؤسسه اقتصاد جهانی بوداپست
اوزوالدو سونکل، استاد اقتصاد مرکز تحلیل سیاست‌های عمومی دانشگاه شیلی

پیشگفتار به قلم جووانی آندریاس زینیا

مدیر مؤسسه جهانی پژوهش در اقتصاد توسعه وابسته به دانشگاه سازمان ملل متحد

ترجمه: علیرضا طیب

زمستان - ۱۳۹۱

فهرست‌نویسی پیش از انتشار

عنوان و نام پدیدآور: جهان‌گرایی و منطقه‌گرایی نو (مجموعه کتابهای منطقه‌گرایی نو - ۱) / گردآوری و ویرایش: بیوردن هتته، آندراش اینوتای، اوزوالدو سونکل؛ مترجم: علیرضا طبیب؛ پیشگفتار به قلم: جووانی آندریا کورنیا؛ [به سفارش] دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه.

مشخصات نشر: تهران: وزارت امور خارجه، اداره نشر، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۴۵۶ صفحه.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۶۱-۵۹۷-۰

یا: ۱۳۲۰۰۰

نوعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: عنوان اصلی: Globalism and the New Regionalism, 1999.

یادداشت: واژه‌نامه.

نماینه: نیست.

موضوع: اقتصاد بین‌الملل.

موضوع: سازمان‌های منطقه‌ای.

شناسه افزوده: هتته، بیوردن، ۱۹۳۰ - م، ویراستار.

شناسه افزوده: Hettne, Bjorn.

شناسه افزوده: آندریا، جووانی، ویراستار.

شناسه افزوده: Invernizzi, Andrea.

شناسه افزوده: سونکل، اوزوالدو، م، ویراستار.

شناسه افزوده: Sunkel, Osvaldo.

شناسه افزوده: کورنیا، جووانی، ۱۹۴۷ - م، مقدمه‌نویس.

شناسه افزوده: Cornia, Giovanni Andrea.

شناسه افزوده: طبیب، علیرضا، ۱۳۴۹ - م، مترجم.

شناسه افزوده: ایران. وزارت امور خارجه. مرکز انتشارات پژوهش‌های بین‌المللی.

شناسه افزوده: ایران وزارت امور خارجه. اداره نشر.

رده بندی کنگره: ۱۳۹۱ ج ۹ / HF ۱۴۱۱

رده بندی دیویی: ۳۳۷

شماره کتابشناسی: ۳۰۴۰۶۷۷

جهان‌گرایی و منطقه‌گرایی نو (مجموعه کتابهای منطقه‌گرایی نو - ۱)

گردآوری و ویرایش: بیوردن هتته، آندراش اینوتای، اوزوالدو سونکل

ترجمه: علیرضا طبیب

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۱

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

حروفچین و صفحه‌آرا: مرضیه خطیبی - اکرم خاکساریان

هماهنگی امور نشر: بیتا طهرانیان

طرح روی جلد: شهرزاد طهرانی

صفحه‌آرایی، طراحی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

اداره نشر وزارت امور خارجه

دفتر مرکزی: خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آقایی، مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی

وزارت امور خارجه، تلفن: ۲۲۲۹۷۰۲۹، نمابر: ۲۲۸۳۲۵۶۵

نمایندگی و فروشگاه مرکزی: میدان انقلاب، اول کارگر شمالی، مرکز خرید البرز، شماره ۱۱، تلفن: ۲۹-۲۲۸۳۲۹۰۲۸

فروشگاه شماره ۲: خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آقایی، جنب مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی

وزارت امور خارجه، تلفن: ۲۲۸۰۲۶۶۲

منطقه‌گرایی نو

این مجموعه پنج جلدی حاوی چکیده یافته‌های طرح پژوهشی بین‌المللی مؤسسه جهانی پژوهش در اقتصاد توسعه درباره منطقه‌گرایی نو است. تشکیل مناطق در این طرح پژوهشی، در مقایسه با سایر تحلیل‌های معاصر، روندی چندبعدی‌تر قلمداد شده است. معادلات پیچیده موجود در این مجموعه را افراد ذیل گردآوری و ویرایش کرده‌اند: **بیوردن هتینه** استاد گروه صلح و توسعه دانشگاه یوتبوری، **آندراش اینوتای** مدیرکل مؤسسه اقتصاد جهانی در بوداپست، و **اوزوالدو سونکل** استاد اقتصاد مرکز تحلیل سیاست‌های عمومی در دانشگاه نیلی.

عناوین مجلدات مختلف مجموعه حاضر از این قرار است:

- ✓ مجموعه کتاب‌های منطقه‌گرایی نو - ۱
- جهان گرایی و منطقه گرایی نو**
- ✓ مجموعه کتاب‌های منطقه‌گرایی نو - ۲
- دیدگاه‌های کشورهای شمال درباره منطقه‌گرایی نو**
- ✓ مجموعه کتاب‌های منطقه‌گرایی نو - ۳
- دیدگاه‌های کشورهای جنوب درباره منطقه‌گرایی نو**
- ✓ مجموعه کتاب‌های منطقه‌گرایی نو - ۴
- منطقه‌گرایی نو و آینده امنیت و توسعه**
- ✓ مجموعه کتاب‌های منطقه‌گرایی نو - ۵
- مقایسه منطقه‌گرایی‌ها؛ نتایجی برای توسعه جهان**

سخن ناشر

جهان امروز که مباحث سیاسی، گفتمان عمومی و حتی رسانه‌ها آکنده از توجه به موضوع جهانی شدن است و "جهانی شدن" و "جهانی‌سازی" موضوع اکثر نظرات و دیدگاه‌های مختلف در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و حقوقی و ... می‌باشد، شاید پرداختن به موضوع منطقه‌گرایی و منطقه‌ای شدن، نوعی شناختن بخلاف جریان آب به نظر رسد و مایه شگفتی گردد. اما به رغم گریزناپذیر بودن نیروهای جهانی شدن، بخردانه‌تر آن است که نگاهی انتقادی به روندهای جهانی شدن بیندازیم و درباره حرکات و گرایش‌های بدیلی که در پایین‌تر از سطح جهانی در حال سر برآوردن یا جان گرفتن هستند به تأمل بنشینیم. در این میان شاید از همه مهم‌تر، منطقه‌گرایی باشد.

آموزه‌ها و طرح‌های منطقه‌گرایی که از جنگ جهانی دوم توسط کسانی مطرح شده که برای پیشبرد طرح‌های هنجاری مختلف چون تجارت آزاد، حمایت تجاری، خوداتکایی جمعی، نظم امنیتی یا رفاه درصدد بوده‌اند، نقش بی‌ثباتی برای سازمان‌های منطقه‌ای در امور جهان قائل شوند، مدت‌هاست سنت آشنایی را تشکیل می‌دهد. اما از دهه ۱۹۹۰ تأکید نهادی و سیاست‌گذارانه جدیدی بر منطقه‌گرایی به‌عمده به دلیل ویژگی‌های متمایزی که با نمونه‌های پیشین داشت تعبیر "منطقه‌گرایی نو" را در برابر "منطقه‌گرایی قدیم" به میان آورد. مجموعه پنج جلدی حاضر که اکنون نخستین مجلد آن به‌شکس علاقه‌مندان می‌شود، کلاً در بردارنده یافته‌های طرح پژوهشی بزرگی از سوی دانشگاه سالزمان ملل متحد در باره منطقه‌گرایی نو است و به قلم گروهی از متخصصان این حوزه تهیه شده است. این مجموعه در پی روشن ساختن مختصات این پدیده جدید، مشخص کردن پرسش‌های کلیدی که پدیده منطقه‌گرایی برای بررسی روابط بین‌الملل پیش می‌آورد و روندهای کشور در بخش‌های مختلف جهان و نتایجی است که منطقه‌گرایی نو برای سرشت نظم بالنده جهانی دارد. عناوین قسمت‌های مختلف این مجموعه عبارت است از:

۱. جهان‌گرایی و منطقه‌گرایی نو
۲. دیدگاه‌های کشورهای شمال درباره منطقه‌گرایی نو
۳. دیدگاه‌های کشورهای جنوب درباره منطقه‌گرایی نو

۴. منطقه گرایی نو و آینده امنیت و توسعه

۵. مقایسه منطقه گرایی‌ها؛ نتایجی برای توسعه جهان

جلد نخست که می‌توان آن را شالوده این مجموعه پنج جلدی دانست درصدد روشن ساختن رابطه متقابل منطقه گرایی و جهان گرایی است و رابطه آنها را چون دو روی یک سکه و اساساً از نوع رابطه چالش و پاسخ می‌داند: جهانی شدن چالش همگون سازی اقتصادی و فرهنگی جهان است و منطقه ای شدن، پاسخی اجتماعی و سیاسی - حتی شاید یگانه پاسخ مؤثر - به آن. نه تنها در سطح جهان بلکه در نظام های محلی هم تشکیل مناطق، اقدامی سیاسی برای اصلاح بی نظمی و آشوبی است که بازار جهانی پدید آورده است. از سوی دیگر، منطقه گرایی نه با تقویت روندهای بس جانبه (plurilateral processes) در دل چارچوبی که به سمت های بلای ضعیف تر تا حدودی امکان اظهار نظر در تصمیم گیری ها را می دهد می تواند شالوده های لازم را برای عملکرد بهتر نظام چندجانبه فراهم سازد و مؤید سر برآوردن چند جانبه برای برتری شود.

جلدهای دوم و سوم که به سبب به بررسی های مربوط به کشورهای شمال و جنوب اختصاص دارند، براساس دو جنبه کشورها به سیاست گذار و سیاست پذیر، در پی مشخص ساختن تأثیر منطقه گرایی نو بر رفتار کشورهای سیاست گذار و سیاست پذیر هستند. هم سیاست گذاران علاقه مندی فزاینده ای پیدا کرده اند که قدرت خود را با باریک بینی بیشتری غالباً در چارچوب همگرایی منطقه ای یا "استراک منافع" یا "منافع مشترک" اعمال کنند و هم در جمع سیاست پذیران، لزوم پیمانند از تحولات جهانی موجب هجوم بی سابقه این کشورها برای گره زدن بخت و اقبال خودشان به یک کشور یا گروهی از کشورهای سیاست گذار موجود در ناحیه جغرافیایی مجاورش حس شده است. جلد دوم در سه بخش، دیدگاه های کشورهای شمال اقیانوس اطلس را به بحث می گذارد: در یک بخش اروپای غربی و مرکزی، در بخش دیگر اتحاد شوروی سابق و روسیه کنونی و در بخش پایانی هم ایالات متحده، کانادا و مکزیک. جلد سوم نیز حاوی مجموعه ای از بررسی ها درباره کشورهای جنوب با تکیه بر این پرسش است که هر یک از کشورهای این گروه، چه سیاست گذار و چه سیاست پذیر، در روند کنونی تغییر ساختاری جهان چه گزینه هایی در اختیار دارند. کشورهای انتخاب شده هم از آسیا هستند هم از آمریکای جنوبی و هم از افریقا و خاورمیانه. چهارمین جلد این مجموعه سعی می کند نتایج منطقه ای شدن را با توجه به ارزش های سه گانه نظم جهانی یا به تعبیری، نتایج ترجیحی روند منطقه ای شدن یعنی امنیت، توسعه و پایداری زیست محیطی ارزیابی نماید. به یقین، منطقه گرایی دواي همه دردها نیست ولی در

مجلد چهارم این سوال مطرح می‌شود که منطقه‌گرایی در ارتباط با این سه ارزش چه معنایی دارد. نظریه چندبخشی همتافت امنیتی، نقش نسل دوم ترتیبات همگرایی منطقه‌ای در تسهیل توسعه در جهان در حال توسعه، همگرایی و توسعه در امریکای لاتین و گذار آن از چندپارچگی و جنگ داخلی به وفاق هر چه بیشتر، آفریقا و فرصت‌های تازه‌ای که پوشش جهانی شدن - منطقه‌ای شدن برایش پدید می‌آورد، همتافت‌های امنیت زیست محیطی، رابطه همکاری منطقه‌ای و صلح از دید چین، منطقه‌گرایی و توسعه و صلح در بالکان از جمله مسائلی است که در این مجلد مورد بحث قرار گرفته‌اند.

مجلد پایانی این مجموعه که به مقایسه انواع منطقه‌گرایی اختصاص یافته است تلاشی است برای استنتاج نتایجی براساس مقایسه دو یا چند پیکربندی منطقه‌ای. در این کتاب دو رویکرد اصلی برای مقایسه با هم تلفیق شده‌اند: یکی مقایسه آن دسته پیکربندی‌های منطقه‌ای که از حیث جایگاهی که در نظام جهانی دارند واجد ساختارهای متفاوتی هستند (به عبارت دیگر، مقایسه مناطق سیاست‌گذار با مناطق سیاست‌پذیر) و دیگری مقایسه مناطقی که موقعیت ساختاری مشابهی در نظام جهانی دارند از حیث میزان منطقه بودن‌شان. فصل‌های مختلف جلد پنجم در کل این نتیجه را به دست می‌دهند که دلایل شکل‌گیری مناطق شکل‌هایی که این روند در عمل به خود می‌گیرد، و نقش انواع مختلف بازیگران، الگوی متنوعی از منطقه‌گرایی‌ها را نشان می‌دهد.

به یقین، برای کشورمان که هم توسط تغییرات منطقه‌ای احاطه شده است و هم خود با حضور در برخی سازمان‌های منطقه‌ای دستی بر این آتش دارد مبحث منطقه‌گرایی، جدای از جنبه نظری، از وجهی کاربردی نیز برخوردار است که ایجاب می‌کند دست‌اندرکاران سیاست خارجی کشور با تازه‌ترین یافته‌ها در این زمینه آشنا شوند.

امید است ترجمه این مجموعه به قلم یکی از شناخته شده‌ترین مترجمان حوزه روابط بین‌الملل میهن‌مان و انتشار آن، هم پاسخگوی نیازهای نظری محققان دانشجویان رشته روابط بین‌الملل به ویژه حوزه نوین مطالعات منطقه‌ای باشد و هم دستمیه تصمیم‌گیری‌های مطلوب‌تر دست‌اندرکاران تنظیم و راهبری مناسبات خارجی شود. امیدواریم نقد و ارزیابی تکمیلی مترجم بر این مجموعه که در مجلد پایانی آن خواهد آمد ضمن رفع ایراد ساختن مطالب ارائه شده، زوایای پنهان‌تر پدیده منطقه‌گرایی نو را روشن سازد.

فهرست مطالب

۷	بارۀ گردآوردگان و نویسندگان کتاب.....
۱۱	پیشگفتار به قلم جووانی آندریا کورنیا.....
۱۳	منطقه‌گرایی نو: پیش‌درآمد.....
۳۷	مقدمۀ گردآوردگان.....
۴۷	۱. جهانی‌شدن و منطقه‌گرایی نو: دومین دگرگونی بزرگ/ بیوردن هتته.....
۸۳	۲. بازاندیشی در منطقه‌گرایی نو» در چارچوب جهانی‌شدن/ جیمز می‌تلمن.....
۱۲۷	۳. تشکیل مناطق و کنش‌های جهانی‌شدن قطبی‌ساز/ سمیر امین.....
۱۷۱	۴. منطقه‌گرایی سیاسی، مرشد و مربی بین‌المللی‌شدن اقتصاد؟/ هلگه ویم.....
۲۱۷	۵. منطقه‌گرایی نو: مانع یا محرک جهان‌گرایی آینده؟/ پرسی میستری.....
	۶. منطقه‌گرایی نو در جنوب آفریقا: نگرانی از جهانی‌شدن اقتصاد جهان یا جایگزینی برای آن؟/ برتیل اودن.....
۲۷۵	۷. جهان‌گرایی و منطقه‌گرایی: هزینه‌های دوگانه‌سازی، تلف پتمن.....
۳۱۳	۸. تشکیل مناطق و تأثیر آن بر نظریۀ روابط بین‌الملل/ کارال لاسینسکی و جیرکی کاکونن.....
۳۴۹	۹. منطقه‌گرایی و نظم جهانی پس از جنگ سرد/ ریچارد فالک.....
۳۸۵	واژه‌نامه فارسی به انگلیسی.....
۴۱۹	واژه‌نامه انگلیسی به فارسی.....
۴۲۵	نمایه.....
۴۳۱	